הלכה · משנה תורה · מפרשים · פתח הבית

פתח הבית על משנה תורה
הלכות חגיגה

רבי אברהם טיקטין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פתח הבית על משנה תורה הלכות חגיגה

רבי אברהם טיקטין

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פתח-הבית-על-משנה-תורה-הלכות-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

הלכות חגיגה 4
פרק א 4
פרק ב 10
פרק ג 19

הלכות חגיגה

פרק א

הלכה א

חגיגה שנאמר תחוג וכו'. עי' מים חיים שהקשה מדוע לא הביא קרא דפרשת אמור וחגותם לה' דמהא יליף הש"ס בחגיגה (י ב) חגיגה, ותירץ הואיל והביא לאינך קראי דפרשת ראה הביא ג"כ זה עיין שם:

ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא וכו'. עי' טורי אבן בחי' לחגיגה בריש מסכת שהבין מדברי הרמב"ם דאין תשלומין כלל לראית פנים דמצות ראית פנים אינו רק ביום ראשון (רק) אפ"ה מביא בשאר ימים עולת ראיה כיון שכבר נתחייב ביום ראשון הקרבן עכ"פ. ונפק"מ אם היה חיגר ביום ראשון אף למ"ד כולן תשלומין זה לזה אפ"ה אין מביא כיון דמצות עולת ראיה היא רק משום לא יראו פני ריקם וכו', א"כ כיון שפטור יום ראשון ובשאר ימים לא קיים מצות ראיה כלל, א"כ ממילא במה יתחייב בקרבן עיין שם, ועי' לח"מ כאן יראה שהבין מרמב"ם וסמ"ג דיש לו תשלומין ואין עובר אף בל"ת וגם לראיה גופיה יראה מדבריו שיש לו תשלומין עיין שם. ועי' מים חיים שפי' דודאי לעשה יש לו תשלומין ומשמע אף למצות ראית פנים דלא כטורי אבן, אבל עכ"פ אם התראה ריקם עבר על לא יראו עיין שם. ומלשון הלח"מ יראה דאף הלאו י"ל דתיקן. והיינו כיון דבשאר ימות הרגל יכול להתראות ריקן כמבואר לקמן פ"ב ה"ו, א"כ חזינן דחייב רק פעם אחת א"כ כיון שהביא עכ"פ פעם אחת אף אח"כ לא עבר למפרע ביום טוב ראשון וק"ל:

ובחי' לחגיגה דף י"ז הארכתי קצת ושם כתבתי כי יראה מלשון תוס' ר"ה (דף ד) שחולקין על הרמב"ם וסוברין נהי דעבר על ל"ת מ"מ קיים העשה, ובס' טורי אבן כתב גבי סוגיא דטומטום וכו' דמצות עשה עכ"פ קיים משמע מדברי תוס'. ושם בחי' הנ"ל (אות עו) כתבתי די"ל עיקר טעם הרמב"ם מ"ש דלא קיים מ"ע היינו משום דהוי מצוה הבאה בעבירה. ואף דלכאורה יראה מדברי הרמב"ם בהל' לולב שסובר דלא אמרינן מצוה הבאה וכו' כלל. ובחי' לפסחים הארכנו קצת. מ"מ יראה כיון דעכ"פ מודה הרמב"ם דבקרבן איכא משום מצוה הב"ע י"ל כה"ג לענין [כניסה] לעזרה ג"כ. ואף דבטורי אבן החליט דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כמבואר בש"ס דזבחים (צד א) בחי' כתבתי שם דאין זה מוכרח כ"כ עיין שם.

ומעתה אם נאמר כן א"כ אם חל יום טוב ראשון בשבת [או] אם אין לו מה להקריב שאין יכול [למצוא י"ל] דוחה עשה דשלש פעמים את ל"ת דלא יראו וכו' ואף אם נאמר שיש

לו תשלומין אפ"ה י"ל דוחה עי' שבת (כד ב) דמבואר שם גבי שריפת קדשים דפריך אמאי אין שורפין ביום טוב ניתי עשה ונדחי לל"ת ומשני לסוף הוי יום טוב עשה ול"ת עיין שם, ועי' רשב"א בחי' שכתב דאף דיכול לעשות למחר מ"מ דוחה וכו' ולא הוי בכי הא אפשר לקיים שניהם עיין שם. א"כ כמו כן כאן. גם לא תדחי ותאמר די"ל דהוי עשה שאינו שוה בכל דנשים אין מצוות בזה. וכבר צידדו לומר דעשה שאין שוה בכל אין דוחה ל"ת. זה אינו דגם הל"ת אין בנשים וק"ל. ולדינא צ"ע וק"ל. אח"כ אינה ה' לידי ס' קרית ספר וכתב דאם מביא אח"כ תיקן מה שנכנס בעזרה ביום טוב ראשון ולא הביא:

עי' מים חיים שכתב דבירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי אי ראית פנים בעזרה או רק להר הבית ואנן קיי"ל בעזרה עיין שם. ויש ראיה לזה מהא דחגיגה (דף ד ב) דאמר שם בשלמא טמא הואיל וליתא בביאה ליתא בהבאה עיין שם. והיינו משום דטמא אסור ליכנס במקדש דאי להר הבית הלא טמא מת מותר ליכנס למחנה לויה וק"ל. ובחי' לחגיגה דף י"ז (אות עב) הארכתי לישב קצת מדוע לא ביאר הרמב"ם כלל דין לינה דלדעת תוס' בכמה דוכתי בעי לינת שבעה. עי' ר"ה וסוכה וזבחים גם עכ"פ סברי לינה לילה אחת אף בלא קרבן [עיין שם]:

ודע דרש"י בחומש פרשת ראה פי' על הא דלא יראו פני וכו' היינו בעולת ראיה ושלמי חגיגה עיין שם. א"כ לפ"ז יש לספק אי בחד מינייהו שוב לא עבר על ל"ת או בעי דוקא תרוייהו. ואם נימא כן א"כ אם שחט חגיגה בערב יום טוב אם נאמר דשרי א"כ אסור לו ליכנס לעזרה. ולקמן נדבר בזה אי בעי שעה הראויה לחגיגה. עי' פסחים (ע ב) בתוס' ד"ה שלמים וק"ל. אמנם אפשר לומר אם ההקטרה עכ"פ בליל יום טוב יצא. ואין להאריך בזה דמרמב"ם משמע דלא כרש"י דריקם לא משמע רק עולת ראיה וק"ל. ועי' רא"ם שם. עי' קרית ספר שכתב לדעת הרמב"ם דסגי בעוף לראיה עכ"פ צריך [שנים] דלא מצינו בעופות רק קן:

ונשים חייבות במצוה זו. כבר כתבתי בחי' כי קשה לי לדעת הכ"מ כאן שפי' דכונת הרמב"ם (כאן) דבעלה משמחה א"כ אמאי לא ביאר הרמב"ם דאלמנה פטורה רק בשרויה אצל אחד כמבואר בקידושין שם. וכעת ראיתי דבשו"ת שאגת אריה הרגיש בזה ושם ביאר לענין אי נשים חייבות לטהר ברגל עיין שם. זכורני כי שמעתי מקשים למ"ד נשים אין חייבות בשמחה ולא שייך בהו בל תאחר א"כ הא דתנן בכריתות סוף פ"א מעשה ועמדו קינין וכו' דמשמע שם שכל אחת היה צריכה להביא משום בל תאחר עיין שם. אכן אין מבואר שם כלל אי הפי' כן. וכעת לא אזכור היטב. ובודאי לכו"ע משכחת גווני בנשים דאיכא בל תאחר. עי' ר"ן ריש נדרים שכתב שם האומר הרי עלי קרבן מיד

ודאי עובר על בל תאחר מיד עיין שם. וכה"ג ודאי אף בנשים כן. גם יראה לי אף בשאר חיובי קרבן מ"מ נהי דליכא בל תאחר דרגלים גבי נשים להחולקים על הרמב"ם מ"מ ודאי אם מתה ולא הביאה עברה על בל תאחר. ומהאי טעמא נ"ל מה שהקשה בתשובת שאגת אריה על הא דתנן בקידושין כל מצות ל"ת נשים חייבות חוץ מבל תקיף וכו' ואמאי לא חשיב ג"כ בל תאחר. ולהנ"ל ניחא נהי דבזמן אין שוות לאנשים מ"מ איכא ב"ת להו ג"כ. ועי' [שאג"א] שתירץ שם באופן אחר דעכ"פ בצדקה וכה"ג איכא גם בנשים בל תאחר עיין שם:

יראה לי דאף לדעת הרמב"ם עכ"פ בחד רגל דאיכא עשה דבאת שמה כמבואר ברמב"ם (פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' י"ג) מ"מ זה אשה פטורה דהוי מ"ע שהזמ"ג. וכן משמע שם מלשון הרמב"ם דלענין בל תאחר כתב דנשים ג"כ במשמע אבל לענין עשה לא:

ועפ"ז אמרנו לישב קצת דעת רש"י בביצה (י"ט: ד"ה כי פליגי למיקם עליה וכו') כתב שם גבי תודה עצה טובה להביא בחג הסוכות מפני שאין יכול להביא לא בחג המצות ולא בחג השבועות עיין שם. והקשה בתשובת חכם צבי הביאו (בפי"ז) [בפני יהושע] שם תימה לי הא חייב גם ברגל ראשון משום עשה. ולהנ"ל ניחא דנפק"מ בנשים וק"ל. ומעתה יהא מוכח שם כדעת הרמב"ם דנשים עכ"פ איכא בבל תאחר וק"ל. ובחי' למס' ר"ה הארכנו בזה עיין שם:

ודע דלכאורה חגיגה לא נאמר רק בסוכות שבעת ימים תחוג או וחגותם חג לה' שבעת ימים וכו' כנ"ל אבל בפסח ושבועות מנ"ל. וצ"ל או משום דעכ"פ לשון חג הכי משמע לאחר דילפינן מבסוכות דחג היינו קרבן. ועי' חגיגה (י ב) או אפשר דילפינן בהיקש. אך ע"ז קשה דא"כ דדחיק הש"ס בדף י"ז חג הסוכות ל"ל הלא צריך היקשא להא וצ"ל כתירוץ ראשון וק"ל:

גם נזכיר דלכאורה שמחה ג"כ לא נאמרה רק בסוכות ושם גופיה לכאורה הלימוד מהא דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמיך ליה ושמחת בחגך כן פי' רש"י בפסחים (עא. ד"ה חג וכו') ועי' תוס' חגיגה (ח. ד"ה ושמחת וכו') שכתבו דפסח ילפינן מינייהו בהיקש עיין שם. ועי' תוס' בפסחים שם שכתבו הלימוד מדכתיב ושמחתם לפני ה' וכו' שבעת ימים דכתיב גבי לולב ילפינן הא עיין שם. ולכאורה היה משמע דשם איירי לענין לולב וק"ל. ובגוף הענין צריך להבין דא"כ כמו דפריך הש"ס בפסחים שם גבי חגיגה שבעה שמונה הוי כמו כן היה יכול להקשות על שמחה אי נימא דא"צ זביחה בשעת שמחה א"כ משכחת שמונה לעולם. כיון דלשון שמחה לא נאמר על השחיטה רק על אכילה. וכמדומה שמבואר שם במהרש"א קצת מזה. וקצת י"ל דעכ"פ בין לפי' רש"י

ובין לתוס' עכ"פ גוף קרא גם לדבר אחר לרש"י לסוכה ולתוס' ללולב להכי לא קשה שמונה [הוי] ובלא"ה איכא למימר לכאורה כיון דשמיני מרבינן רק מקרא דאך שמח עי' תוס' שם. א"כ לא שייך להקשות שמונה [הוי] הואיל ומרבינן שמיני מקרא אחרינא. אך א"כ גבי חגיגה קשה ג"כ מה פריך שמונה וכו' הא שמיני מרבינן ג"כ מקרא אחרינא כמבואר בחגיגה (ט א) דיליף לה מבחודש השביעי תחוגו וכו'. וראיתי בצל"ח בפסחים שצידד לומר דבאמת סוגיות חלוקות ודוחק וק"ל:

ונחזור להנ"ל אם נאמר דפסח ילפינן מהיקש א"כ קשה ג"כ מנ"ל תשלומין לעצרת דהרי צריך ההיקש לענין חג הפסח דחייב בשמחה. ואל תשיבני אין היקש למחצה דזה אינו לענין זה דמבואר בר"ה שם דפריך תשלומין מנ"ל כיון דאתא ההיקש לדבר אחר עיין שם. וע"כ הטעם משום דפשטיה משמע דאין לעצרת תשלומין הואיל ואינו רק יום אחד ואי לאו ייתורא לא מפקינן מפשטיה. וא"כ קשה שפיר כנ"ל אכן לפי מאי דמשמע בתוס' דחגיגה הנ"ל יראה דלאו מהאי היקשא ילפינן לה רק מאיזה היקש אחר עיין שם. ועי' בס' טורי אבן (ו ב) פילפל ג"כ איזה היקש עיין שם. וכן לענין דחג המצות יש לו תשלומין כל ז' מבואר ברש"י (יז א) דהוי ג"כ מסברא הואיל וחג המצות ג"כ ז' כמו סוכות אבל לאו מהך היקשא עיין שם וק"ל:

הלכה ג

[**ג** - ד] עי' בחי' למס' חגיגה [אות מה] מה שפילפלתי בדברי הרמב"ם אלו בתכלית האריכות ושייך לכאן עיין שם ותמצא נחת בס"ד:

וכולם תשלומין דראשון. עי' כ"מ שהקשה מדוע פסק כר' יוחנן לגבי ר' אושעיא. ועי' מים חיים שתירץ כיון דמקיש חג המצות וסוכות ושבועות אהדדי ושבועות ודאי תשלומין דראשון כיון דאח"כ חול כמו כן באינך עיין שם. וקצת קשה לפ"ז דא"כ הא דפריך הש"ס בר"ה (ה א) ות"ק ור' שמעון האי חג השבועות מה עביד ליה וכו' ותקשה ליה הא צריך להא אך י"ל דהש"ס פריך שם ר' אושעיא לשיטתו דאיהו אמר התם דחג השבועות אתי לתשלומין ואילו הוא סבר תשלומין זה לזה וק"ל. אך בלא"ה ניחא דממילא כיון דאתי להא דתשלומין לראשון א"כ ממילא מוכח דחג השבועות יש לו תשלומין וק"ל.

עי' תוס' יום טוב חגיגה פ"ב משנה ב' שכתב שם דמלשון רמב"ם כאן יראה שפסק דאף אם נטמא ביום טוב ראשון אפ"ה יש לו תשלומין עיין שם. ודבריו תמוהין דהרי פסק להדיא לקמן פ"ב ה"ה דנטמא בראשון פטור בשני וצ"ע וק"ל:

הלכה ו

עבר הרגל ולא חג וכו'. ראיתי בטורי אבן שכתב דחגיגה אם כבר הפרישה ולא הביאה ברגל מקריבה שלמים וכן עולה מביאה עולת נדבה עיין שם:

הלכה ז

וכן עצרת יש לו תשלומין. עי' לח"מ מה שהקשה כאן, ובחי' לחגיגה (דף יז) הארכנו דרך פלפול לישב, ושם כתבתי ג"כ טעם מדוע לא הזכיר הרמב"ם כלל לינה דחייב ללון עד בוקר, ולחד פי' בתוס' שם אף לינה שבעה, ועכ"פ בעי לינה לילה ראשונה אף בלא קרבן דזה כל עיקר רבותא דר' אושעיא, ושם כתבתי די"ל דרמב"ם פוסק דלא בעי לינה רק לקרבן וזה כבר השמיענו סוף פי"א מהל' ביכורים עיין שם, ועכ"פ צ"ע מדוע לא הזכיר זה בפירוש ככל קרבנות וק"ל:

הלכה ח

עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין וכו'. עי' כ"מ שכתב משנה דאלו דברים וכיצד צולין, ועי' מל"מ שהקשה דמדוע לא הביא מתני' דחגיגה (דף יז) דאיתא להדיא ומודים שאם חל בשבת יום טבוח אחר השבת עיין שם, ולכאורה יראה דמשם לא מוכח דלא תדחי טומאה דס"ד כמו שהקשו תוס' פסחים (עו: ד"ה ה"ג) שהקשו דהרי על כרחך טומאה לית ליה תשלומין כיון דלא חזי בראשון, דבשלמא שבת לא שייך זה כמ"ש תוס' ריש חגיגה הואיל וגברא חזי רק אריא הוא דרביע עליה אבל לענין טומאה כיון דלא חזי בראשון שוב אין לו תשלומין, וא"כ ס"ד דידחה טומאה, וזה צריך ראיה מכיצד צולין הנ"ל וק"ל.

ובגוף הענין מה שהקשה הלח"מ דבש"ס (ע ב) יליף מקרא דאין דוחה שבת מקרא דוחגותם וכו' ומדוע יהיב טעם משום דאין זמנו קבוע וכו'. וכתבתי בחי' לפסחים די"ל אף שאין זמנו קבוע צריך קרא דס"ד כיון דדוחה יום טוב כמו כן שבת כדאמרינן מהאי טעמא בכריתות (יד א) דאמר רפרם זאת אומרת אין עירוב והוצאה ליוה"כ דאל"כ ל"ל קרא להכשיר בשבת כיון דמותר ביוה"כ כמו כן בשבת. והש"ס דחי שם די"ל שאני יוה"כ דהכשירו בכך עיין שם. א"כ י"ל לרפרם כמו כן גבי יום טוב כיון דרבי קרא ביום טוב כמו כן בשבת ואף דיו"ט אין בו כרת תיפו"ל יוה"כ ג"כ לא חמיר כמו שבת דאין בו מיתה רק על כרחך מה לי איסורא רבא או זוטא וכמו כן לענין יום טוב והרמב"ם פסק דלא כרפרם כדדחי הש"ס שם. א"כ כמו כן כאן לענין יום טוב די"ל שאני יום טוב דהכשר מצותו בכך א"כ לכך לא צריך קרא וק"ל:

צריך להעיר עוד בלשון הרמב"ם כאן שסיים דכל אלו אינן נדרים ונדבות אלא חובות וכו' וא"כ צ"ע דכיון שכלל כאן גם שלמי שמחה דהרי הרמב"ם פסק סוף פ"ג דא"צ זביחה בשעת שמחה וא"כ היה יכול לעשות אתמול ועל כרחך צ"ל כטעם המהרש"א שהבאנו לעיל דהוי רק כמו צורך הדיוט אבל הרמב"ם שכתב דהוי חובות וא"כ צ"ע אי משו"ה קאתי עליה א"כ איך יליף מחגיגה. ועל כרחך צ"ל כסברת הלח"מ דבאמת הוי

גזירת הכתוב רק דיהיב טעמא לקרא. ועל כרחך לא סבר ג"כ כרש"י בביצה הנ"ל (ט ב) שפי' דמשו"ה שתי לחם אין דוחין יום טוב הואיל ויכול לעשות מאתמול משא"כ בחגיגה. ולרמב"ם הרי שלמי שמחה ג"כ יכול לעשות מאתמול ואפ"ה דחי. ועל כרחך צ"ל הרמב"ם סבר דלא ילפינן מהנך דהוי גזה"כ וק"ל. גם י"ל הרמב"ם סבר אפשר דאף חגיגה יכול לשחוט מאתמול וא"כ שפיר קרא קאי גם אשמחה וק"ל:

גם ראיתי להזכיר אם נטמאו במת בראשון ולדעת הרמב"ם דטמא מת בשביעי אין שוחטין אף אחר שטבל. עי' פ"ו מהל' קרבן פסח וא"כ כיון דתו לא יכלו להקריב כל שבעה ובלא"ה אם חל שביעי בשבת א"כ נימא כיון דהשתא תו אין לו תשלומין לידחי ציבור טומאה, ובחי' לחגיגה (דף יז) הבאתי שם בדומה בשם ס' מנחת כהן שכתב באמת דכה"ג דחי. אבל לא נראה כן כיון דלעולם אין זמנו קבוע רק עכשיו איתרע וק"ל. עי' קרית ספר שכתב משו"ה חגיגה דוחה יום טוב אף שיש לו תשלומין שמא יאנס ולא יוכל להקריב אח"כ עיין שם וצ"ע:

הלכה י

המפריש עולת ראייתו וכו'. עי' כ"מ ולח"מ ועכ"פ יראה אם הניח רק מטלטלין ודאי אין חייבין להביא אף לאחר תקנת הגאונים דאהא לא תיקנו ק"ל. עי' מים חיים. ובחי' לב"ב הארכנו קצת בדין אי נדר חייבין יורשין לקיים עיין שם. ועי' ספר קרית ספר כתב טעם למה חייבין היורשין להביאו דאל"כ יהיה מה [שנכנס] האב בעזרה ביאה ריקנית וזה צ"ע וק"ל: היורשין חייבין להביאה. קשה לפ"מ שנסתפקו תוס' חגיגה (ט. ד"ה כיון וכו') דאם חיגר ביום שני אי יכול להביא, וא"כ כאן במת ממש דודאי אין ראוי להביא איך יביאו. וגם לכאורה משמע יביאו יורשים היינו אף לאחר החג וזה צ"ע הרי שוב אין תשלומין, וצ"ל דסוף סוף חייב כפורע חוב ועי' ס' ושב הכהן וצ"ע:

מותר להקריב בחולו של מועד וכו'. עי' מים חיים שהביא הך סוגיא דביצה (כ ב) דקאמר התם השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מיבעיא עיין שם. ולא היה לו להביא הך על הרמב"ם דהרי הדבר צריך ישוב דבתמורה מייתי הש"ס קראי דמותר להקריב נדרים ונדבות בחוה"מ. ובביצה אמרינן זה מסברא השתא סלותי וכו' וא"כ הרמב"ם כשהביא הך דתמורה לא היה לו לציין הך דביצה וק"ל. וקצת היה נ"ל סתירת הגמרא די"ל קרא אתי לאורויי דלא נימא בחג השלישי אם לא הקריב ביום טוב כבר עבר על בל תאחר קמ"ל דיכול להקריב בחוה"מ וק"ל:

פרק ב

הלכה א

נשים וכו'. עי' תוס' ריש חגיגה הביאו שם הירושלמי שסובר דנשים פטורות מקרבן אבל בראיה חייבות אבל בגמ' דידן מוכח דאף בראיה פטורות עי"ש:

טומטום ואנדרוגינוס פטורין מפני שהן ספק אשה. עי' לח"מ ובסוגיא שם כתבתי קצת בזה, ועכ"פ קשה לפי הטעם שכתב הרמב"ם כאן משום דהוי ספק אשה א"כ תקשי נהי דאי אפשר להביא קרבן הואיל ומבטל מסמיכה כמ"ש תוס' שם עכ"פ יהא חייב בראית פנים מספק ואי משום דלדעת רמב"ם לעיל פ"א כיון שלא יצא כלל בלא קרבן ידי ראית פנים א"כ ממילא אסור דעבר על לאו. אכתי לפ"מ שכתבתי לעיל די"ל טעם הרמב"ם משום מצוה הבאה בעבירה א"כ ניתי עשה וידחה ל"ת. וממ"נ ילך לעזרה אי אשה היא א"כ יכולה להתראות בלא קרבן דאאשה לא נאמר כלל הלאו ואי איש הוא א"כ אתי עשה ודחי ל"ת כיון שא"א לו להביא קרבן וק"ל. ומ"ש הטורי אבן שם דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כבר כתבתי לעיל דאינה מוכרח כ"כ לדינא. אכן י"ל דכונת הרמב"ם ג"כ הואיל דהוי ספק הוי זכר משונה וממועט מכל זכורך שפיר וק"ל:

ובעניין קושית הלח"מ מדוע לא הביא הרמב"ם הך דביעיו מבחוץ בלימוד הסוגיא אמרנו קצת בזה:

מי שחציו עבד פטור מפני צד עבדות שבו. עי' היטב לח"מ כאן ובפ"ב מהל' קרבן פסח ומל"מ שם. ומ"ש המל"מ שם דקשה למאי איצטריך זכורך להוציא נשים תיפו"ל כיון דחציו עבד וחב"ח פטור אף אשה פטורה עיין שם. לא הבנתי מה ענין זה לזה. אם כונתו דילפינן אשה מעבד בגז"ש לה לה. זה לא נהירא, גם א"כ מאי מתרץ דאי לאו זכורך הוי מוקמינן אדון למעוטי עבד ממש עיין שם. אכתי הא ילפינן אשה וצ"ע וק"ל. אך זה י"ל דאי לאו זכורך הוי מוקמינן למעוטי עבד ממש וק"ל. ובחי' לחגיגה כתבתי דדברי הלח"מ כאן תמוהין מ"ש דלדעת רמב"ם הוי ספק משום דסבר כקושית תוס' בגיטין מספקא ליה לש"ס אי מיקרי אדון, וצ"ע דהרי לדעת הרמב"ם אזיל כאן בחגיגה למשנה ראשונה ומשו"ה מוכח מקרא דמקצת אדון ממועט דאל"כ ל"ל קרא דגמר מאשה [אבל] תוס' הקשו שפיר דסברי דאזיל למוציא אחרים הקשו שפיר ואין להאריך פה:

עי' מים חיים כאן שהקשה לפירש"י ותוס' דלמשנה אחרונה חייב א"כ גבי שופר ומגילה היה לנו ג"כ לומר שמוציא אחרים וכש"כ עצמו. ושם לא פסקינן הכי, וכן הקשה הבאר יעקב בהל' מגילה. וכן הקשה הטורי אבן כאן בחגיגה. ותירץ די"ל שם איירי בעבד של קטן דלא שייך כפיה עיין שם. וזה שייך לתרץ על הש"ס אבל בשו"ע הוה להו לבאר זה.

ועל כן נ"ל דודאי לענין כל מצות צד עבדות פטור ממצות כיון דעכ"פ עדיין מעוכב גט שיחרור רק גבי מצות ראיה עכ"פ צד עבדות חייב רק קרא מיעטו משום הואיל ויש לו עוד אדון אחר ובעי דוקא אדון אחד. א"כ י"ל שפיר דזה שייך דוקא באם משועבד לקנין כסף וק"ל:

ומשו"ה נ"ל המפקיר עבדו וכדומה למ"ד דבעי גט שיחרור אף לדעת רש"י ותוס' אין עולה לרגל הואיל ולענין איסור אין לו צד חירות כלל ופטור מראיה כמו אשה וק"ל:

גם יראה לי אם העבד רוצה להחמיר על עצמו ולראות פנים לכאורה אפשר דשרי דבדידיה ליכא כלל לאו דלא יראו פני. אכן אפשר בחציו עבד וחציו בן חורין צד חירות שבו עובר לדעת הרמב"ם. אכן במפקיר עבדו י"ל דלגמרי לענין איסור הוי כאשה (י"ל) רשאי להחמיר על עצמו וק"ל. גם צריך לדעת לפמ"ש לעיל דאף לדעת רש"י ותוס' עכ"פ לענין איסור הוי כאשה א"כ איך יביא קרבן הא אסור בסמיכה כיון דצד עבדות שבו לענין איסור הוי עכ"פ כמו אשה ואיך אפשר בסמיכה. אכן שם בחי' לחגיגה (ד א) בתוס' ד"ה אלא וכו' כתבתי שם ליישב קושית הטורי אבן שהקשה בחציו עבד ובחב"ח ל"ל קרא למעוטי תקשה ליה הא מבטל מסמיכה. די"ל דהוי כמו ערל וטמא דגברא לא חזי לסמיכה מביא בלא סמיכה. כמו כן י"ל כאן דלא דמי לטומטום וכו' דהוי ספק פטור משא"כ כאן דהוי ודאי רק דלא חזי, א"כ לכאורה גם כאן י"ל כן דעכ"פ חייב בודאי משום צד חירות ומביא בלא סמיכה וצ"ע בכ"ז וק"ל:

גם כתבתי בחי' ליישב קצת סברת רמב"ם דלמשנה ראשונה כיון שעובד יום אחד לרבו ואחד לעצמו י"ל עושין החלוקה באופן זה אשר יום החג יגיע לעצמו עיין שם. וכעת ראיתי שכתב כעין זה במים חיים עיין שם. ועוד כתבתי קצת בענין זה בחי' לפסחים וחגיגה עיין שם:

עי' (מ"ח) [מל"מ] הביא כאן מימרא פ"ק דפסחים (ח ב) א"ר אמי כל אדם שאין לו קרקע אין עולה לרגל. ותמה מדוע השמיטו הרמב"ם. ועי' צל"ח בפסחים שם ובטורי אבן בחגיגה פילפלו דהרי א"כ לא משכחת כלל עולה לרגל כיון דאנן קיי"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ואחין שחלקו לקוחות עיין שם ואין להאריך פה:

ומה שפילפלו שם דא"כ לא משכחת גר עולה לרגל וכן עבד משוחרר וכתבו די"ל דמשכחת לה בנשא בת ישראל וירשה למ"ד ירושת הבעל דאורייתא. והצל"ח כתב אפי' אי ירושת הבעל דרבנן [מ"מ] משכחת לה שנשא אשה והוליד בן והבן יורש אמו ואח"כ יורש הוא בנו עיין שם. ובאמת לא אדע מדוע לא פילפלו זה בהא דגר מביא ביכורים וקורא דקשה ג"כ כנ"ל. עי' רמב"ם פ"ד מהל' ביכורים עיין שם. ובתוס' ב"ב (פא. ד"ה

למעוטי וכו') עיין שם. ובטורי אבן הקשה עוד דעכ"פ בחציו עבד וחציו בן חורין דמפלפל ג"כ הש"ס אי חייב בראיה תקשה ליה הא לא משכחת ביה כלל דנשא אשה דנסתפק הש"ס בגיטין אי קידושין תופסין כלל. ועי' תוס' שם בפ' השולח שכתבו דלא משכחת ביה ירושה עיין שם היטב. [ושם תירצו דנפק"מ] בזמן שאין יובל נוהג עיין שם. וכן צ"ל לענין ביכורים. ובפרשת בהר [כתבתי] בזה:

ועי' תוס' פסחים (ג': ד"ה מאליה וכו'). שם כתבו דהדר בחו"ל ג"כ פטור מראיה. ועי' מל"מ פ"א מהל' קרבן פסח בתחלה שהביא דברי תוס' אלו וכתב שלא מצא מקור לזה עיין שם. ואם נאמר כדברי תוס' אלו א"כ י"ל דבאמת אף אין לו קרקע חייב. והא דכתיב לא יחמוד ארצך היינו למעוטי חו"ל. אכן הרי גם זה לא ביאר הרמב"ם דחו"ל פטור וצ"ע בכ"ז:

וכן הערל מאוס כטמא. בחי' לחגיגה הארכנו בזה הרבה. ונזכיר קצת מה שנוגע לענין דינא לדברי לח"מ כאן יראה דערל מטמא ג"כ אם נגע באחר. ועי' רמב"ם פ"ב מהל' ביאת מקדש הי"ב דערל וטמא משלחין קרבנותיהן עיין שם. וצריך להבין הא בעי סמיכה. והכ"מ שם הביא תירוץ התוס' פסחים (ס"ב. ד"ה ערל וכו') שכתבו דאיירי בקרבן עופות עיין שם. וצ"ע דא"כ היה לו לרמב"ם לבאר זה. על כרחך היה נראה דסובר כמ"ש תוס' (ד': ד"ה דכתיב וכו') דכיון שאין מקום להמתין עיין שם. אך א"כ היה לו לרמב"ם לבאר דדוקא במתו אחיו מחמת מילה וק"ל:

ובגוף מחלוקת דרש"י ור"ת דרש"י סובר כל מקום ששנה ערל היינו מתו אחיו מחמת מילה וכו' ור"ת סובר דאיירי דוקא במזיד. עי' זבחים (כב: תוס' ד"ה ערל וכו') וביבמות ריש פ' הערל בתוס' שם. וברמב"ם אין זה מבואר כ"כ וק"ל. ושם בסוגיא כתבתי עפ"ז ליישב דעת הרמב"ם בהא דטומטם שלא ביאר הך דביעיו מבחוץ ואין להאריך פה. ודע עיקר החילוק מה דערל וטמא משלחין שאר קרבנות ולא אלו. היינו משום דהני תלוין בהבאה. ועי' תוס' חגיגה שביארו זה עיין שם. ובחי' הארכנו ג"כ לענין מצורע איזה קרבנות יוכל להביא עיין שם:

הלכה ג

עי' מל"מ שהקשה למאי הלכתא נקט הרמב"ם אם היה הקטן חיגר עיין שם. ובחי' שם כתבתי די"ל למסקנא דאיירי ביכול להתפשט. א"כ הוי ס"ד נהי דפטרי בית הלל היכא שאין יכול לאחוז דוקא אם הוא מחמת קטנותו אבל אם מחמת שהוא חיגר ס"ד (שפטור) [שחייב] וק"ל:

עי' לח"מ שכתב דלדעת הרמב"ם משמע דחייב לחנכו אבל לא לקרבן עיין שם. ולכאורה קצת צ"ע דמאי חינוך שייך בזה כיון דגדול שהתראה פנים בלא קרבן עבר בלאו, ויש ליישב ואין להאריך. בחי' לחגיגה כתבתי שם בענין סימני שוטה ואין להאריך פה וגם בתשובה אחת כתבתי בזה:

הלכה ד

כל החייב וכו'. עי' לח"מ מה שכתב כאן לענין תשלומין. כבר הארכנו בזה לעיל עיין שם:

הלכה ה

מי שהיה חיגר וכו'. בחי' כתבתי בשם הטורי אבן שנסתפק אי חל יום ראשון בשבת והיה חיגר ג"כ או טמא אי נימא כיון דלענין שבת יש לו תשלומין ולא אמרינן הואיל ואידחי כמ"ש תוס' רישׁ מס' חגיגה הואיל ורק אריא הוא דרביע עליה א"כ י"ל אף אם היה חיגר ג"כ מ"מ כיון דבלא"ה לא היה יכול להקריב יש לו תשלומין או לא. ובדף י"ז שם כתבתי ליישב קושית תוס' שם שהקשה על הירושלמי גבי דוד דאמר שהיו אוננין שמת בעצרת והיה יום טבוח למחרת. והקשו תיפו"ל בלא"ה הא מת בשבת. ואמרנו לישב די"ל דקמ"ל אף שהיה אונן ופטור אפ"ה יש לו תשלומין הואיל ובלא"ה היה שבת וכסברא הנ"ל. וכעת ראיתי באורח מישור כאן שהרגיש בזה. אכן הביא אח"כ לשון הירושלמי דאיתא התם שהקשה מדוע לא הקריבו בעצרת ומשני שהיו אוננין א"כ על כרחך סובר דלא היה שבת דלא כגמ' דידן במס' שבת עיין שם:

[**הג"ה** אולם אין ראיה משם די"ל כיון שהיה שבת בלא"ה לא חל כלל אנינות וק"ל]:

ובגוף דין אונן יש לספק קצת אי האמת כן דפטור מקרבנות אלו ואי יש לו תשלומין הואיל והיה פטור בזמן עיקר חיוב ועי' או"ח סי' תקמ"ח עיין שם. עי' מים חיים שנסתפק בפשוט בראשון ונעשה חיגר בשני ולא הביא בראשון אי נימא כיון שהיא לתשלומין דראשון שהיה אז בר חיובא מביא עתה עיין שם שהביא לשון תוס' בחגיגה (ט. ד"ה כיון דלא וכו') שנסתפקו בזה עיין שם. ולכאורה הרואה בדברי תוס' יראה שנסתפקו (בזה) רק לר' אושעיא דאית ליה תשלומין זה לזה אבל לא לר' יוחנן ואנן פסקינן כר"י עיין שם. אכן יראה דנהי דבתחלה קאי דברי תוס' שם רק לר"א אבל למאי דמסקו קאי אף לר"י עיין שם. ושם הארכתי קצת.

ודע דספק זה דוקא בחיגר וכדומה אבל טמא ודאי אין מביא בעת טומאתו וכ"כ המים חיים ובחי' שם כתבתי דאפשר חיגר בב' רגלים ג"כ כן ואין מוכרח וק"ל. וע"פ סברת מים חיים הנ"ל ניחא קצת מה דלא כתב הרמב"ם אם נעשה חיגר ביום ראשון שמביא אח"כ [כמו בטמא] דבחיגר מביא אף בעת שהוא חיגר וצ"ע וק"ל. ומה דקשה לכאורה

הלא אם מת האב יורשין מביאין כמו שפסק לעיל פ"א הלכה י' עי' ס' ושב הכהן ועוד צ"ע בזה.

וכן אם נטמא וכו'. הנה פסק לילה מחוסר זמן. עי' לח"מ ובחי' הארכתי קצת לישב קושית טורי אבן שהקשה תימה לי אף אי לילה אין מחוסר זמן סוף סוף הא אין ראוי להביא בלילה ולא דמי לשבת עיין שם:

הלכה ו

מי שבא לעזרה בתוך ימי החג וכו'. עי' לח"מ שכתב דהרמב"ם פסק כריש לקיש. ובחי' כתבתי לפמ"ש הלח"מ הנ"ל קצת קשה מדוע לא ביאר הרמב"ם דאף באותו יום יכול להביא יותר וק"ל:

הלכה ז

הפריש וכו'. בסוגיא כאן הביא הטורי אבן ש"ס דר"ה דעכ"פ שלמי חגיגה שעבר עליהן החג מקריבן אחר החג לשם שלמים רק עיקר הפלוגתא בגמרא אם יקריבן לשם חגיגה עיין שם. לכאורה לפי' ר"ח דאיירי לענין יום טוב י"ל גם בעולת ראיה הדין כן. וי"ל דנהי דאין לו שיעור מ"מ ביום ראשון שהוא יום טוב י"ל דאסור ואין מוכרח וק"ל. ועי' לעיל ה"ו מ"ש שם:

יש לפרש קצת לשון הכ"מ אשר כתב דהרמב"ם פסק כפי' ר"ח אשר דבריו תמוהין דא"כ אמאי כתב בסיפא יקריב למחר דהרי למחר אף ברישא יכול להקריב שהוא חוה"מ. קצת י"ל דהיה קשה לו על לשון הרמב"ם שכתב ברישא הקריב מקצתן בראשון וכו' אמאי נקט דוקא בראשון אי משום בל תוסיף. א"כ לכאורה אף בשני כן אם לא הקריב בראשון כגון שהיה בשבת או שלא הקריבו לטעם אחר א"כ גם בשני הדין כן. על כרחך סובר הכ"מ נהי דסבר הרמב"ם כרש"י דהטעם משום בל תוסיף מ"מ זה דוקא אם היה כן בראשון שהוא יום טוב [דאז] כיון דחזינן שפסק ולא הקריבן יותר על כרחך משום שאינן רק נדרים ונדבות להכי לא הקריבן ביום טוב ולכך אסור להקריבן אח"כ משום בל תוסיף וק"ל. ועכ"פ נראה להטעם משום ב"ת והרי יכול להקריבן אחר יום טוב לשם שלמים מ"מ בחוה"מ אפשר אף לשם נדרים ונדבות [ג"כ] אין יכול להקריבן. ואין מוכרח וק"ל:

הלכה ח

[**ח** - ט] [עולת ראייה] וכו'. הנה הראב"ד השיג על הרמב"ם שכתב דיוצא ידי חגיגה במעשר בהמה הא לדעת הרמב"ם דפסק כר' יוחנן דאין טופלין בהמה לבהמה וכו' וזה לא משכחת במעשר בהמה כלל. ועי' כ"מ שכתב דכונת רמב"ם במעשר בהמה ג"כ בטופל וזה לא משכחת עי' לח"מ ומים חיים שניהם לדבר אחד נתכונו דהרמב"ם סובר מעשר בהמה עדיף ויוצא אף בלא טפילה. עיין שם במים חיים שכתב דהרמב"ם הוכיח

זה מדתני סיפא ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא יד"ח במעשר בהמה ופרש"י דקאי אשלמי שמחה. וזה דוחק ליה לרמב"ם דלא הוזכר כלל בברייתא משלמי שמחה או דקאי אחגיגה ומוכח דיוצא בלילה ראשונה. ואף דהש"ס מייתי ומהך ברייתא סייעתא לחזקיה דטופלין בהמה לבהמה וכו' מ"מ זה רק לס"ד אבל למאי דאמר (בדף ח ב) מאי אכילה ראשונה שיעור אכילה וכו' משמע דליכא סייעתא כלל. וכ"כ רש"י (ח. ד"ה אכילת ראשונה השתא ס"ד וכו') משמע דהסייעתא קאי דוקא מהא דאכילה ראשונה וכו' א"כ למסקנא על כרחך לר"י הא דתני סיפא ושאר כל ימות וכו' על כרחך משום דמעשר בהמה עדיף וק"ל.

וקצת יש ג"כ לתת סעד לזה מדקאמר יום טוב ראשון מאי טעמא לא אמר רב אשי דילמא אתי לעשורי וכו' ובודאי דוחק לומר דלמסקנא גם הא דר"א נסתר וא"כ כיון דלמסקנא י"ל דסובר ברייתא כר' יוחנן דטופלין מעות וכו' א"כ מה פריך יום טוב ראשון מ"ט לא דילמא הכי קתני שאר כל ימות פסח וכו' דהיינו שלמי שמחה ובודאי גם בראשון יוצא ידי שלמי שמחה רק אתי למעוטי מה דשייך בראשון היינו חגיגה אין יוצא במעשר בהמה דכמו כן פירש"י הא דאמרי בית שמאי יום ראשון מן החולין מכאן ואילך מן המעשר היינו מכאן ואילך קאי אשלמי שמחה ובאמת יום ראשון ג"כ רק יום ראשון נקרא על שם חגיגה עיין שם א"כ כמו כן כאן. ועי' רש"י שם ד"ה מ"ט לא וכו' פי' באמת דאף שלמי חגיגה היה לו לצאת אחר אכילה ראשונה עיין שם. א"כ למסקנא דמסיק שיעור אכילה וכו' ובריייתא באמת י"ל רק מעות וכר"י דפסקינן כותיה א"כ מאי פריך רך אשי. אלא ודאי דגם סיפא קאי אחגיגה וכסברת מים חיים ולח"מ ופריך שפיר יום ראשון אמאי לא וק"ל:

עוד נזכיר מלשון הרמב"ם כאן מוכח דלא כטורי אבן שצידד לומר בכמה דוכתי בחידושיו דנהי דיוצא בשלמי שמחה עכ"פ ביום טוב אסור להקריב נדרים ונדבות אף לשלמי שמחה דמ"מ עיקר הבאתן לשם נדרים ונדבות אסור להקריבן ביום טוב. ודלא כדעת תוס' (ז': ד"ה עולת וכו') עיין שם. והרי הרמב"ם כאן כתב דיוצא ידי חגיגה אבל לא ביום טוב משום שמא יעשר ביום טוב אבל בלא"ה היה מותר, ואף די"ל דעכ"פ אי לאו משום גזירה עכ"פ נפק"מ אם שחטן מערב יום טוב. אך יראה דהרמב"ם פסק דחגיגה בעי זביחה בשעה הראויה לחגיגה והאמת דהמים חיים לקמן ה"י כתב דלמסקנא לא בעינן זביחה בשעה הראויה לחגיגה עיין שם. מ"מ אין זה מוכרח וק"ל:

ובאמת דהבעל טורי אבן יש לו סעד לדבריו מתוס' (ח. ד"ה משום סקרתא וכו') שכתבו שם דנדרים ונדבות שאסור להקדישן ביום טוב אף אם יוצא בהן ידי שלמי שמחה אפ"ה

אסור להקדישן הואיל ועיקר הקדישן לשם נדרים ונדבות עיין שם. א"כ י"ל כמו כן לענין זה. ועל כרחך צריך לחלק בין הנושאים וק"ל:

ובגוף דברי התוס' (ז: ד"ה עולות הנ"ל) שכתבו שני תירוצים אהא שהקשו אמאי אין קריבין נדרים ונדבות ביום טוב הא יוצא בהן ידי שלמי שמחה. ותירצו דאיירי שכבר קירב [שלמי] שמחה כדינו עיין שם. ועוד תירצו דלא אמרינן דנפיק אלא היכא שהקריבם לשם שמחה אבל הביאום לשם נדרים לא נפיק רק משום הקדישם עיין שם. וצ"ע קצת בכונתם בתירוץ השני אי סברי [דבעינן] תחלת הקדישם לשם שמחה ואף דא"כ האיך נפיק ידי נדרו צ"ל שמביא לשם שניהם. או כונתם השחיטה צריך שתהיה לשם שמחה אך זה ודאי דוחק דמה שייך כן על מה [שתירצו] דיהא מותר להקריב ביום טוב דודאי עדיין לא שחיט וצ"ל כפי' הראשון וק"ל. ומדברי רמב"ם משמע כתירוץ הראשון דלעולם יוצאין. והא דאין קריבין ביום טוב היינו אם כבר קרב שלמי שמחה. ומה דקשה משום הואיל דהרי הרמב"ם פסק כמ"ד הואיל הארכתי בחי' ולעיל פ"א. ועכ"פ להרמב"ם לא שייך מה שכתבתי שם דשלמי שמחה באמת לא הותרו מגזה"כ רק הואיל והן רק צורך הדיוט. וא"כ בנדרים ונדבות אי אפשר ביום טוב. זה אינו דהרי כתבתי לעיל על כרחך סובר הרמב"ם דשלמי שמחה ג"כ מגזה"כ מדכתב פ"א ה"ח גם על שלמי שמחה שאין אלו נדרים ונדבות אלא חובות עיין שם. וא"כ על כרחך לא משכחת שאין קריבין ביום טוב אלא סמוך למנחה באופן דלא שייך עוד אורחים א"כ כל כי האי היה לו לבאר וק"ל. ונהי ודאי דאסור מדרבנן מ"מ משמע דהרמב"ם פוסק דאסור מן התורה. וקצת היה נ"ל דכה"ג לא שייך הואיל כיון דלא חזי למילתיה בלא הואיל דמהאי טעמא כתב הרמ"א באו"ח סי' תקכ"ז סעי' כ' בהג"ה דמי שמתענה אסור לבשל לאחרים. וכתב המג"א הטעם שם משום דלא חזי למילתא בלא הואיל. ועל כרחך הא דאמרינן הואיל היינו במקום דלדידיה שרי אילו היה צריך ג"כ לאכול אבל כאן דלא שרי לדידיה אף אם צריך לאכול רק משום מצוה חובת היום דשלמי שמחה בכה"ג לא אמרינן הואיל. ובלא נעלם ממני די"ל דשם באו"ח הוי ג"כ רק מדרבנן מ"מ יש מקום לומר כן. ובסוגיא דסוכה (דף לו) באתרוג של ערלה הארכנו בזה, ועי' תשובת שער אפרים ועוד חזון למועד בזה אי"ה:

עוד אחת ראיתי להזכיר דלכאורה יש מקום קצת לומר למ"ד מעשר שני ממון גבוה יהא אסור לאפות עיסה של מעשר שני ביום טוב או לשחוט בהמה הנקחת מכסף מעשר ודבר זה לכאורה תלוי במחלוקת תוס' בכמה דוכתי. דלפמ"ש בביצה (כז: ד"ה ועל וכו') כתבו כה"ג לא שייך משלחן גבוה וכו' הואיל ולא צריך לעשות שום דבר לגבוה עיין

שם. ובשבת (כד: ד"ה לפי) כתבתי סברות בזה. ועי' תוס' פסחים (ה א) גבי שריפת חמץ עיין שם. ושם הארכנו הרבה. וקצת יש מקום לחלק בין אכילה להנאה ואין להאריך:

הלכה י

כבר ביארנו בפסחים וכו'. קצת יש לספק בהבנת הכ"מ והראב"ד. דהנה לכאורה עיקר השגת הראב"ד שסובר דמלשון הרמב"ם משמע דאף אם התנה עליה לצאת בה לשם חגיגה ט"ו אפ"ה לא יצא משום דבעינן זביחה בשעה הראויה לחגיגה וכו' וע"ז השיג ולכאורה מאי תלי זה בבן תימא הא איהו איירי שעיכב ושחטה בט"ו כמבואר בפסחים (עא א) אך י"ל כונת הראב"ד דלבן תימא לא משכחת דיצא דאי שחטה בי"ד א"כ נפסל בלינה ועל כרחך בט"ו ג"כ לא יצא דהוי דבר שבחובה וכו' וע"ז כתב הכ"מ די"ל גם לרבנן לא יצא אם שחטה בי"ד והטעם משום דבעינן זביחה בשעה הראויה וכו'.

אך לפ"ז דחוק דסוף סוף רבנן פליגי אבן תימא בשחטה בט"ו ועל כרחך דזה אינו דאי אקדשה לשם חגיגה י"ד באמת ודאי אף לרבנן לא מהני ואי לשם ט"ו א"כ לא מיקרי כלל חגיגת י"ד. רק עכ"פ אם שחטה בי"ד לשם ט"ו בזה מודו רבנן דלא מהני משום דבעינן זביחה וכו' וק"ל. אך עדיין צ"ע מאי ענין זה לבן תימא ורבנן הלא גם לראב"ד אם שחטה ואקדשה לשם ט"ו אף לבן תימא מהני. וצ"ל לר"ת כיון שחייב להביא חגיגה בי"ד מסתמא מביא לשם י"ד משא"כ לרבנן שפיר מביא לשם ט"ו. אך א"כ לא היה צריך הכ"מ לומר דרבנן לא פליגי עליו בהא תימה לי יכול לומר שפיר דפליגי עכ"פ אאם שחטה בט"ו וק"ל. אך יש לדקדק אי משמע דרבנן פליגי גם בהא לא היה שייך לומר דפליגי אאם שחטה בט"ו דא"כ במאי נקרא חגיגת י"ד אטו משום דאקדשיה בי"ד וכי בעי חגיגת ט"ו דוקא להקדיש ביום טוב. ועל כרחך לא משכחת לרבנן חגיגת י"ד אלא דאקדשיה לשם י"ד ואז ודאי לא יצא או באקדשיה לשם ט"ו רק דשחטה בי"ד. וא"כ היה מוכח שפיר כראב"ד דלא בעי זביחה וכו' לזה כתב דרבנן מודו בהא וק"ל:

ועי' מים חיים שכתב דהרמב"ם מודה באם התנה לצאת באמת יוצא רק איירי אם אקדשיה לי"ד עיין שם. ומה דצריך [לבאר] לדעת הראב"ד ולשיטת המים חיים אף להרמב"ם דלא בעינן זביחה בשעה וכו' א"כ תיקשי קושית תוס' דפסחים (ע: ד"ה שלמים וכו') דא"כ שמונה הוי. אך י"ל דלפמ"ש המים חיים דתליא בשני לשונות. ללישנא קמא דבעי זביחה בשעת שמחה בעי נמי [זביחה] בשעה הראויה לחגיגה וכו' רק ללישנא בתרא לא בעי. א"כ י"ל הך לישנא בתרא סבר דלא כאביי דאמר שבעה איתא ברוב שנים אלא הקרא נקט מה דאיתא בכל שנים משא"כ שמונה לא משכחת עכ"פ בחל יום ראשון בשבת ואז שמיני ג"כ בשבת. ובחי' לפסחים הארכתי. ודע למעיין בלח"מ כאן יראה

שהבין ג"כ הפי' בתוס' הנ"ל מ"ש שמונה הוי היינו דשחיט בערב יום טוב חשיב ג"כ לאחד. ועי' צל"ח שם שפי' באופן אחר עיין שם:

גם צריך לדעת דלמאי דלא בעינן זביחה בשעת שמחה שכמו כן היה מקטיר אימורין אתמול. ובחי' הארכתי קצת. ועי' תוס' הנ"ל. בחי' כתבתי ליישב לשון רמב"ם לפיכך וכו' היינו דאי היה חגיגת י"ד חובה היה מקרי י"ד שעה הראויה לחגיגה והיה יכול להקדיש ולשחוט בי"ד לשם ט"ו עיין שם. וראיתי שגם הצל"ח הרגיש בזה עיין שם. ודע דלדינא הסכים המים חיים לדעת תוס' דבעי [עכ"פ] זביחה בשעה הראויה לחגיגה ולא דמי לשמחה עיין שם. וכבר הארכנו מה שיש להקשות אם נאמר דלא כתוס' א"כ מאי שנא חגיגה משתי לחם. עי' רש"י ביצה (כ: ד"ה דהא וכו') עיין שם. ובחי' לפסחים בסוגיא דהואיל הארכנו ג"כ בזה:

ודע דלדעת הרמב"ם הדרא קושית האחרונים לדוכתיה מהא דביצה (יט ב) דקאמר התם לת"ק עצה טובה להביא קרבנו תודה בסוכות דאחר זה בפסח לא יוכל להביא משום חמץ ובעצרת לא משום יום טוב. ויעבור על בל תאחר. ואמאי הא יכול להביא בעצרת ולצאת משום שלמי שמחה. ומ"ש בחי' דחיישינן שמא יקדשו ע"פ ראיה ויהיה עצרת בשבת. זה אינו דסוף סוף ישחטו שלמי שמחה מערב שבת ויכול אז להקריב תודה. וגם מ"ש שם די"ל שלמי שמחה לא הותרו כלל מגזה"כ רק דהוי צורך הדיוט וממילא אסורין ביום טוב. זה אינו דהא הוכחנו לעיל דרמב"ם פוסק דמותר להקריבן ביום טוב לשם שלמי שמחה. ואפשר לומר משום דתודה צריך להביא [עמה] לחם וזה מיקרי צורך גבוה ואסור לאפות הלחם ביום טוב דהא אין שייך לשלמי שמחה ועי' בזה. [א. ה. עי' בחידושיו על מס' חגיגה (אות מ"ו) מה שהאריך בזה עיין שם ותמצא נחת בס"ד].

הלכה יג

וכו'. קצת תימה מדוע לא ביאר הרמב"ם דלילי יום טוב ראשון אין חייב בשמחה גם לא ביאר דשמיני של חג מחויב בשמחה. ועי' פסחים (דף עא) הנ"ל שנחלקו רש"י ותוס' אי שמיני ביום מחויב בשמחה או דוקא בלילה עיין שם:

הלכה יד

הרי עלי תודה שאצא וכו'. הראב"ד השיגו דוקא אם אמר ואצא אבל שאצא דהוי תנאי יכול להתנות. ולכאורה הא הוי מעשה קודם לתנאי. אכן עי' רמב"ן במלחמות בביצה שם שכתב בשם הראב"ד דכה"ג לא בעי תנאי קודם למעשה עיין שם היטב. דיראה כונתו הואיל והוי דיבור בעלמא. אכן הרמב"ם סובר דאף תנאי לא מהני. ועי' מים חיים כתב הטעם דמיד כשאמר הרי עלי תודה הוי אמירתו לגבוה וכו' וכי הדר אמר ע"מ לאו מילתא היא. כמו במס' קידושין האומר לעבד ע"מ שאין לרבך רשות דלא מהני מהאי

טעמא ושם יראה הטעם דהוי כמו תנאי ומעשה בדבר אחד. ועי' רמב"ם פ"ו מה"ג שלא הביא כלל זה עיין שם. ואפשר דכה"ג גרע. עוד כתב המים חיים דאם אמר ע"מ שאצא וכו' הרי עלי תודה יכול להתנות וכ"כ תוס' עיין שם. ולכאורה יראה דבעבד שם אף כה"ג לא מהני וצ"ע בכ"ז דתוס' שכתבו כן י"ל דסברי הטעם משום מעשה קודם לתנאי. ומ"ש דאמירתו לגבוה וכו' י"ל דסברי כדעת הסוברים דמעשה קודם לתנאי הוי דוקא אם כבר עשה המעשה לזה כתבו דכה"ג הוי כמו מעשה וק"ל:

גם צריך להבין הא הוי מתנה על מ"ש בתורה. וצ"ל דכה"ג כיון דתלי בדבר אחר לא הוי מתנה על מ"ש בתורה דהוי כמו האומר ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר דלא הוי מתנה על מ"ש בתורה וק"ל. ובכ"ז צריך ביאור רחב:

ודע דמ"ש תוס' דאם אמר ע"מ וכו' יכול להתנות וכו' היינו ודאי דלא נתחייב בתודה דודאי אין יכולין לומר דנתחייב בתודה ובאמת יוצא כמו גבי בשר חזיר הנ"ל דאמרינן לא ליכול ולא תתגרש עיין שם. ועי' גם באו"ח סי' תמ"ח בחק יעקב שם. וביו"ד סי' ש"ה גבי פדיון הבן אם אמר ותחזירנו לי גרע טפי מתנאי. ועוד חזון למועד בזה אי"ה:

פרק ג

הלכה ב

כל הפטור וכו'. בסוגיא שם דף ג' כתבתי כי יש מקום לספק קצת אי לענין הקהל אף קטן שלא הגיע לחינוך חייב כיון דהטעם משום ליתן שכר טוב למביאיהן וק"ל:

אבל הטמא פטור מפני שאין ראוי לביאה. עי' לח"מ שהקשה דהרי ערל ג"כ אין ראוי לביאה כמו לענין ראיה לעיל פ"א. וקצת היה מקום לומר דלכאורה גם בראית פנים קשה נותי עשה דשלש פעמים ונדחי ל"ת. ואי משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש מ"מ כבר כתבתי לעיל דאין זה מוכרח כ"כ ואף דודאי אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת מ"מ לאו בכל טמאים יש כרת. עי' רמב"ם פ"ג מהל' ביאת מקדש, אכן כבר ביאר הרמב"ם שם דשילוח טמאים הוי בעשה ג"כ. וא"כ אין עשה דוחה עשה. וא"כ ערל אפשר דלא הוי רק כמו ל"ת לפמ"ש לעיל דהוי מדרבנן וחכמים העמידו דבריהם כמו דאורייתא מ"מ י"ל דלא הוי רק ל"ת וא"כ תיתי עשה ותדחי. אך י"ל דראיה הוי עשה שאינו שוה בכל דליתא בנשים משא"כ הקהל דאיתא בנשים. ומשום דליתא בטמא לא מיקרי אין שוה בכל וק"ל. לכך דחי עשה שפיר וק"ל: גם י"ל דכיון דערל עיקר הטעם משום דמאיס י"ל דוקא מאיס שיהא הוא מביא קרבן. ומהאי טעמא גם אין משלח כיון דליתא בביאה עם קרבן אבל ביאה לחודיה בלא קרבן במקום מצוה י"ל לא שייך מאיס. אבל ראית פנים לא שייך בלא קרבן דאז לא קיים העשה כלל. כמ"ש רבינו לעיל פ"א עיין שם וק"ל:

וע"פ הנ"ל י"ל ג"כ מה שלא הביא הרמב"ם בטומטום אף שביעיו מבחוץ. עי' לעיל פ"א. די"ל כקושית תוס' תקשה ליה דהוי ערל. רק ברייתא י"ל סבר דעשה שאינו שוה בכל ג"כ דוחה ל"ת. דכבר כתבתי בחי' לפסחים פ' תמיד נשחט די"ל דהוי פלוגתא דתנאי עיין שם. אבל אנן פסקינן דלא וכו' דחי לכך לא הביאו הרמב"ם וק"ל. ועי' קרית ספר שכתב ערל שאסור בביאה הוי רק דרבנן עיין שם:

הלכה ז

יום הקהל שחל להיות בשבת וכו'. עי' לח"מ שתמה על תירוץ הכ"מ שכתב דהירושלמי תירץ על יום טוב. דהרי קאי אמתני' דמגילה עיין שם. וכן הקשה המים חיים עיין שם. ולכאורה היה נ"ל דמתני' דמגילה דתני מאחרין ולא מקדימין אפשר קאי איו"ט לפי פי' רש"י שפי' בסוטה דבאמת משום הך טעמא גופיה דבימה אין עושין ביום טוב א"כ קאי איו"ט גופיה. וקצת משמע כן לשון הש"ס שם דאמר דאכתי לא מטא זמן חיובא והיינו ערב יום טוב וק"ל. וקצת קשה לי על תירוץ הכ"מ שכתב דבשבת לא שייך הטעם משום בימה דלא היה לנו להשהות [שני ימים] אלא היה עושין מערב יום טוב עיין שם. א"כ קשה אם חל מוצאי יום טוב בשבת א"כ אכתי היה לנו לעשות מערב יום טוב שלא להשהות ולקרות ביום טוב כיון דמשום תחינות ותקיעות לא היה מבטלין ביום טוב מלהקהל רק משום בימה וכיון דשרי לעשות בימה מערב יום טוב כדי שלא להשהות א"כ תו היה לנו לקראו ביום טוב וק"ל:

ועי' מים חיים שהביא דעת תוס' סוטה שם דאף בחול המועד אין עושין כל הבנין של בימה רק עושין אותו פרקים מערב יום טוב ומביאין אותו חוה"מ לעזרה עיין שם. והוא חולק ע"ז אלא עושין כל הבימה בחוה"מ עיין שם:

ודע דבפי' המשנה לרמב"ם בסוכה שם יש ט"ס דכתוב שם אם חל בשבת עושין בשמיני וצ"ל בשני וק"ל: